

SOS bērnu ciematu aprūpes kvalitātes standartu attīstība.

Kur esam, kur vēlamies būt?

Dace Beināre

Aprūpes kvalitātes speciāliste,
klīniskā psiholoģe.

05.10.22.

**SOS BĒRNU
CIEMATI**

Mūsu vīzija

**Katram bērnam ir ģimene, kurā viņš aug mīlestībā,
cieņā un drošībā.**

Katram bērnam, kura ģimenei ir grūtības viņu audzināt,
ir pieejama viņa individuālajai situācijai un vajadzībām atbilstoša kvalitatīva alternatīvā aprūpe,
kuru sniedz ar pietiekošiem resursiem nodrošināti, stabili aprūpētāji,
ir pieejami kvalitatīvi ārējie pakalpojumi (veselības aprūpes sistēma, skola, tiesību aizsardzības
sistēma) iekļautā un demokrātiskā sabiedrībā.

«Katram bērnam ģimeni» – nav viegli izpildāms solījums

- Ģimene – labākā vieta, kur bērnam uzaugt. Katram bērnam nepieciešama mamma/ tētis, vismaz viena stabila piesaistes persona.
- Ģimene: bērna ģimene, paplašinātā ģimene (radniecīgie aizbildņi), adopcija. Neradniecīgie aizbildņi – sistēmas risks, kura mazināšanai nepieciešama diskusija.
- Bērnu izņemot no viņa ģimenes un ievietojot citā, tā automātiski neķļūst par viņa ģimeni. Audžuģimenes, SOS ģimenes – alternatīvās aprūpes forma.
- Sistēmai ir jānodrošina kvalitatīva alternatīvā aprūpe, tai skaitā kvalitatīvas saiknes izveidošana ar bērna izcelsmes ģimeni. Mēs varam cerēt, ka aprūpes vietā starp cilvēkiem izveidosies ģimeniskas attiecības.
- Jāņem vērā, ka ne visi bērni vēlas dzīvot citā ģimenē.

UNICEF White paper: The role of small scale residential care for children in the transition from institutional to community based care and in the continuum in the Europe and central Asia region. 2020.

UNICEF Baltā grāmata: Mazo bērnu aprūpes iestāžu loma pārejā no institucionālās aprūpes uz sabiedrībā balstītu aprūpi un tās nepārtrauktībā Eiropas un Vidusāzijas reģionā. 2020

[..] Pierādījumi liecina, ka jaunieši ne vienmēr piekrīt idejai, ka aprūpei bērnu aprūpes iestādēs būtu jābūt kā pēdējai iespējai: Sinklera (Sinclair) un Gibsa (Gibbs) aptaujātie bērni proporcijā trīs pret vienu apgalvoja, ka viņi izvēlētos aprūpi bērnu aprūpes iestādē, nevis audžuģimenē; šādu atbildi sniedza tostarp tie bērni, kuri ir pieredzējuši abas aprūpes formas. Šos secinājumus apstiprināja arī Barijs (Barry): "Daudzi respondenti audžuģimenēs nevarēja justies relaksēti [..] galvenokārt tāpēc, ka viņi baidījās, ka audžuģimenes pārņems to lomu, kas būtu jāuzņemas viņu pašu vecākiem. Viņi bieži uzskatīja, ka audžuģimenes bioloģiskajiem bērniem tiek dota priekšroka [..]. Audžuģimenes aprūpē bija vairāk noteikumu un īpatnību nekā bērnu aprūpes iestādē [..]. Šķita, ka arī biežāk tiek pieļauta nolaidība vai fiziska vardarbība [..]. Aprūpe bērnu aprūpes iestādē [..] tika uzskatīta par mazāk intensīvu."

SOS bērnu ciematu asociācija – institūcija

saskaņā ar Latvijā noteikto normatīvo regulējumu

Institucionāla aprūpe ir tāds bērnu aprūpes iestāžu veids, kurā bērni ir spiesti dzīvot kopā «institucionālās kultūras» ietvaros. Institucionālā aprūpē bērni tiek nošķirti no plašākas sabiedrības, šim aprūpes veidam parasti ir raksturīga depersonalizācija, stingra rutīna, ierobežošana un izolācija. Iestādes prasības ir svarīgākas par individuālajām vajadzībām.

Bērnu aprūpe mazās bērnu aprūpes iestādēs (*residential care*) ir aprūpe, kas tiek nodrošināta jebkurā ārpus ģimenes grupu (*non-family-based group*) iestādē, piemēram, drošās vietās ārkārtas palīdzības sniegšanai, tranzīta centros ārkārtas situācijās un visās citās īstermiņa un ilgtermiņa aprūpes iestādēs, tostarp grupu mājās.

Ir laiks adaptēt starptautiski lietoto terminoloģiju un aprūpes klasifikāciju.

Īslīces
SOS bērnu
ciemats

8
SOS ģimenes

Iecava

2
SOS ģimenes

Valmieras
SOS
bērnu
ciemats:

9
SOS ģimenes
Pusaudžu māja

Valka

1
SOS ģimene

SOS BĒRNU
CIEMATĪ

SOS BC dzīvokļi Valmierā

2
SOS ģimenes

SOS BĒRNU
CIEMATĪ

SOS bērnu ciematu aprūpes dilemma

Institūcija

- Ap 50 bērniem dzīvo vienā ciemata teritorijā;
- Ciemata teritorijā atrodas administrācija;
- Aprūpes personas ir darbinieki;
- SOS mammu aizvieto ģimenes aukle apmēram trešo daļu laika;
- Aprūpes personai un jauniešiem par izlietotajiem līdzekļiem ir jāiesniedz finanšu atskaites;
- Tiek veidots bērna individuālās attīstības plāns kopā sociālo darbinieku;
- Daudz striktāki noteikumi, arī no valsts puses (piem. bērns nevar palikt pa nakti pie klases biedriem).

Ģimeniska vide

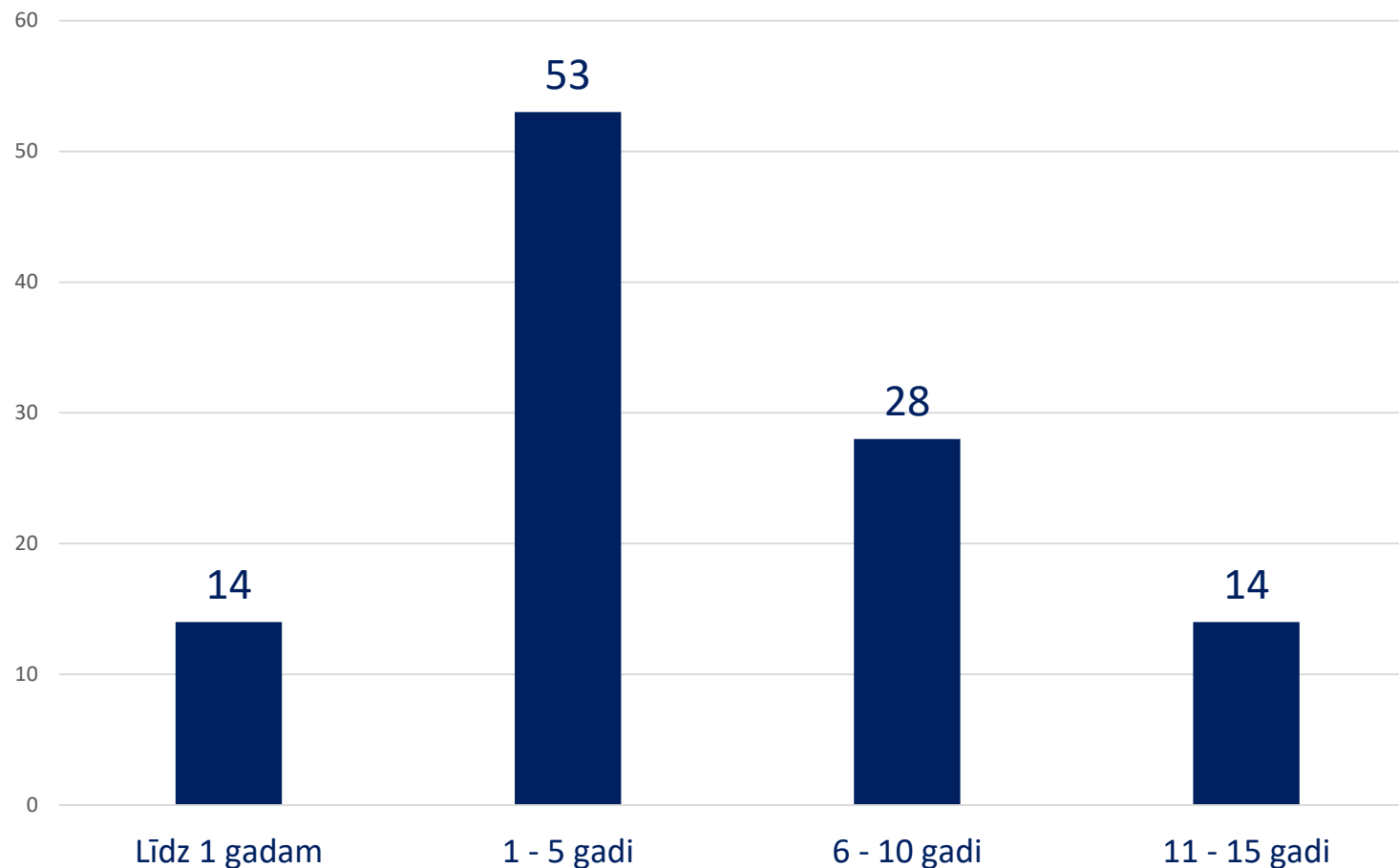
- 4-6 bērni dzīvo ģimenes mājās vai dzīvoklī;
- Katrai mājai ir sava teritorija, kuru ģimene var iekārtot pēc saviem ieskatiem (piem., veidot savu dārzu, siltumnīcu u.c.);
- SOS mamma kopā ar bērniem lemj par savas ģimenes ikdienas dzīves norisēm;
- Starp bērniem un SOS mammām un auklēm veidojas ilgstošas, ģimeniskas attiecības;
- Bērna aprūpe balstās bērna individuālajās vajadzībās un spējās – talantu attīstībā, nepieciešamajā palīdzībā;
- Bērni ir integrējušies vietējā sabiedrībā;
- Lielas brāļu un māsu grupas paliek dzīvot kopā;
- Atbalsts jauniešiem pēc pilngadības sasniegšanas.

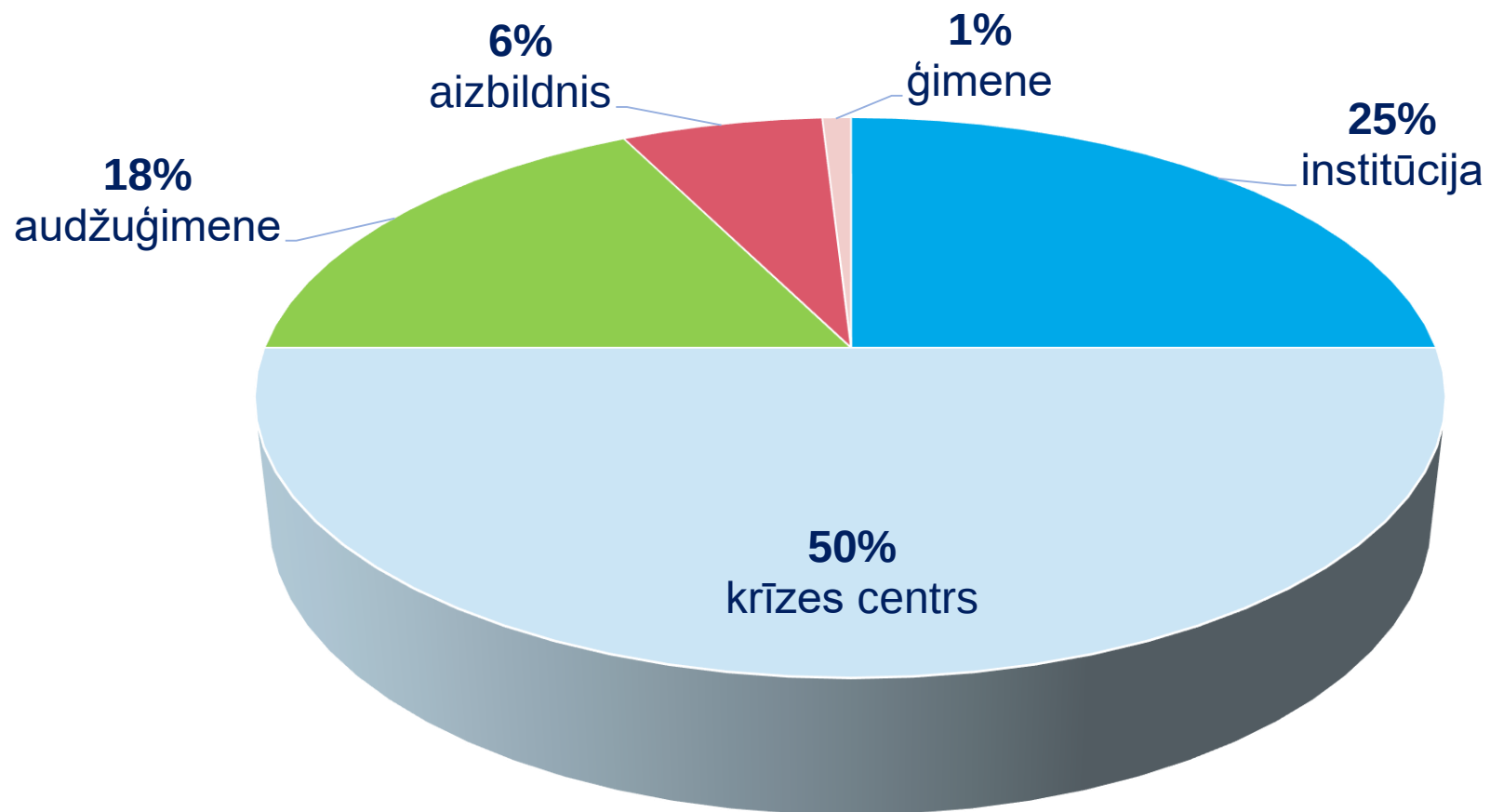
SOS bērnu ciematu aprūpe

Šobrīd SOS ģimenēs
un pusaudžu mājā
dzīvo 109 bērni.

Bērnu skaits pēc aprūpes ilguma
(uz 2022.g.oktobri)

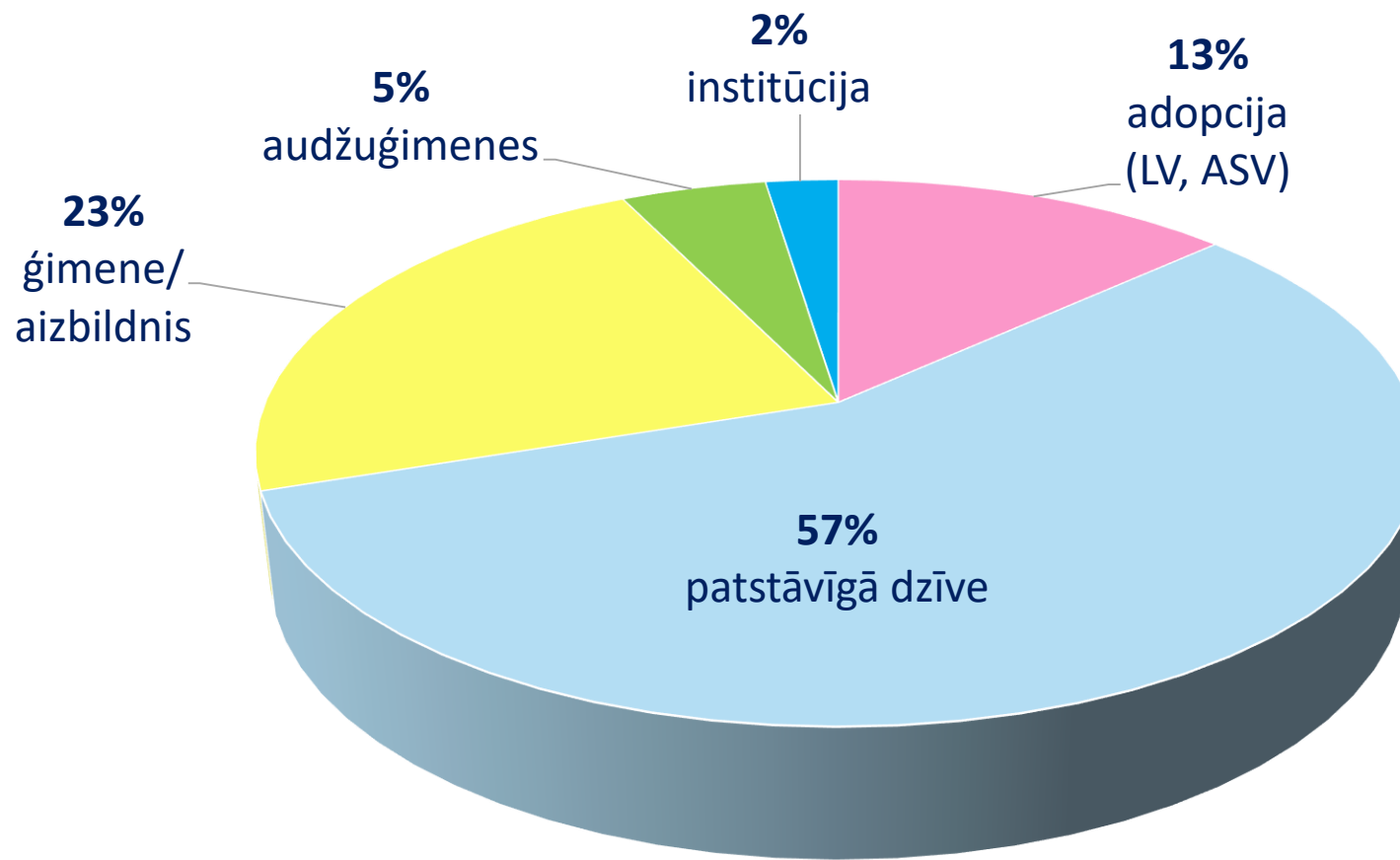
No kādas aprūpes vietas bērns nonācis SOS BC aprūpē?

Kopā 109 bērni

Aprūpes beigšanas iemesli (2017-2021)

Kopā 83 bērni

A photograph of a woman with dark hair, wearing a grey jacket, hugging a young boy from behind. The boy is wearing a red long-sleeved shirt and is looking towards the camera with a slight smile. The background is slightly blurred, showing some red and white fabric.

Kvalitātes procesu un izpratnes attīstība

- Cita pedagoģiskā tradīcija – fokuss uz aprūpes sniedzēju
- SOS vecāku atbalsta standarti
- Ētikas kodekss
- Bērnu drošības politika. Monitorings katru gadu
- Ziņošanas un reaģēšanas kārtība, izskatot bērnu drošības incidentus
- Jauniešu aprūpes iekšējais DI process
- “AIRI (*Attīstība, Informācija, Resursi, Izglītība*) vecākiem” apmācību programma (viena no 5 kompetencēm ir sadarbība ar bioloģiskajiem vecākiem)
- EQUASS kvalitātes sertifikāts
- Par traumu informētas aprūpes koncepcija
- No 2022.gada SOS bērnu aprūpes kvalitātes standarti

SOS bērnu aprūpes kvalitātes standartu jomas (2022)

1. Bērnu uzņemšanas process

2. SOS ģimeņu sastāvs un autonomija

3. Aprūpe

4. Uzturs un pārtikas drošība

5. Veselība

6. Izglītība un prasmes

7. Emocionālā un sociālā labsajūta

8. Aizsardzība un sociālā iekļaušana

9. Bērnu drošība

10. Iztikas līdzekļi

11. Bērnu un jauniešu līdzdalība

12. Gadījumu vadīšana

13. Darbs ar bioloģisko ģimeni

14. Vadības sistēma

15. Infrastruktūras un izmitināšanas prasības

16. Prasības attiecībā uz cilvēkresursiem

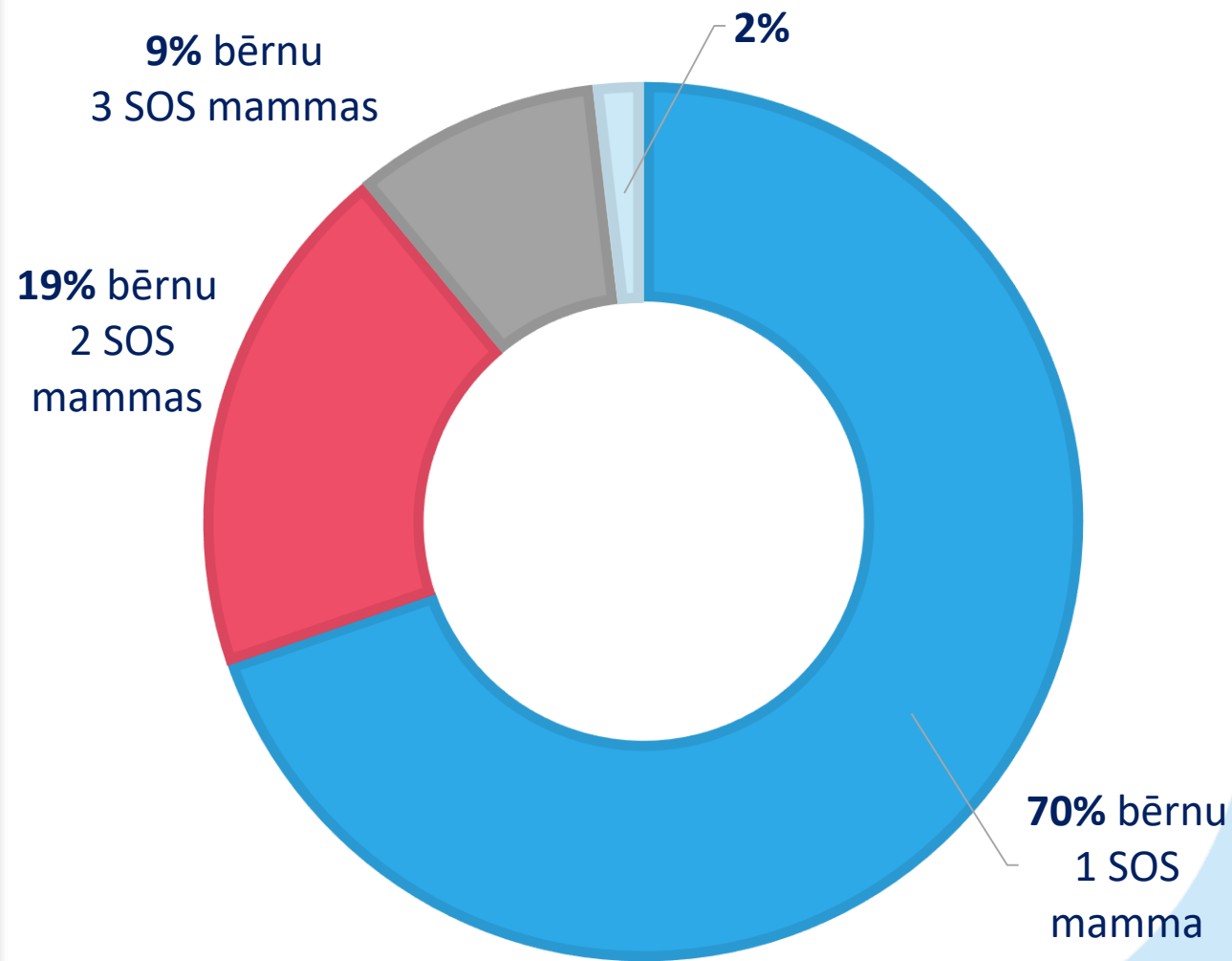
17. Pakalpojuma reģistrēšana valsts sociālo pakalpojumu sistēmā

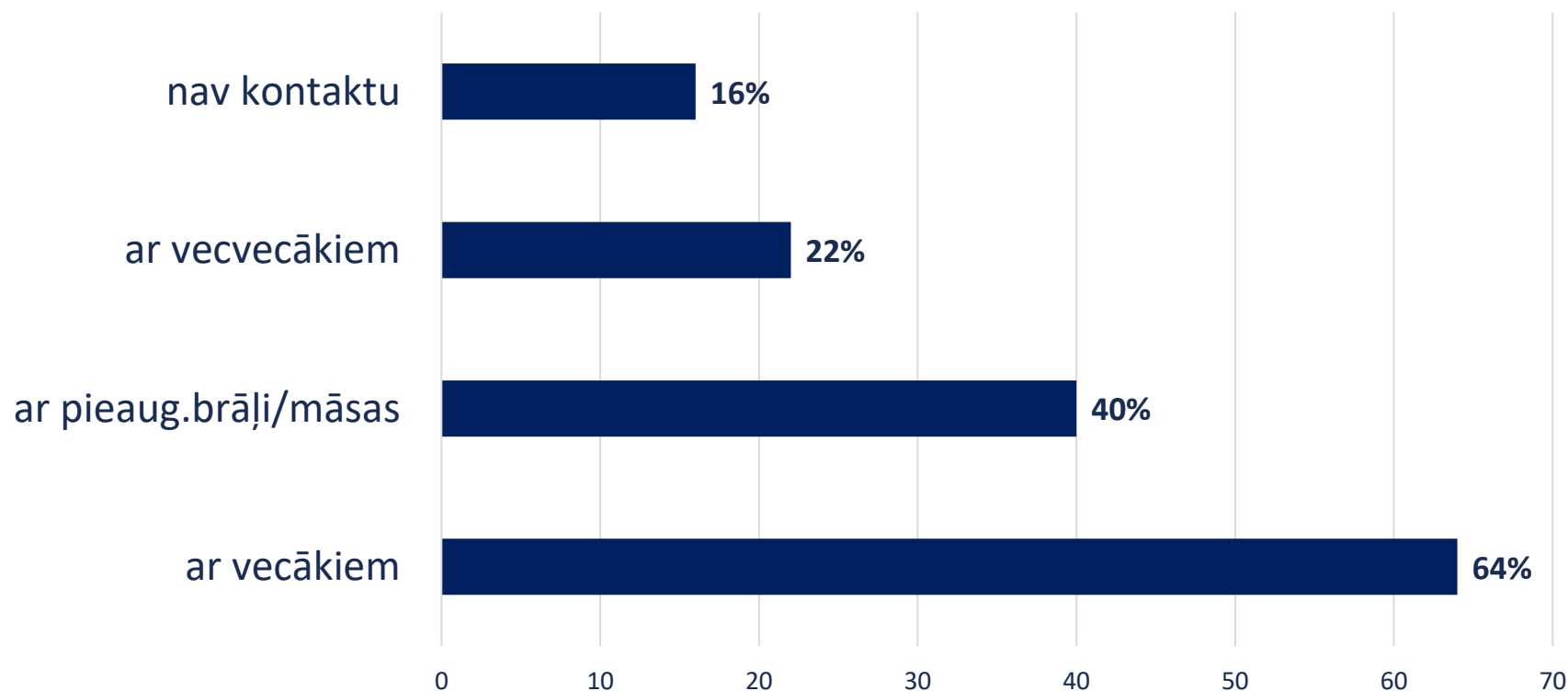
3.2. SOS vecāks ir stabila piesaistes persona viņa aprūpē uzticētajiem bērniem un jauniešiem

*Nomainoties SOS mammai,
saglabājas bērnam pierastā vide
(māja, skola) un pazīstamie
cilvēki*

SOS MAMMU SKAITS (2021)

Bērni SOS BC aprūpē uztur kontaktus ar izcelsmes ģimeni un piederīgajiem

13.3.SOS aprūpētāji ir apmācīti strādāt ar izcelsmes ģimeni un tiek konsultēti bērnu kontaktu uzturēšanā ar ģimeni

Bērnu un jauniešu izglītība —

6.2. Tiek atbalstītas bērnu un jauniešu izglītības vajadzības, lai viņi īstenotu savu izglītības potenciālu

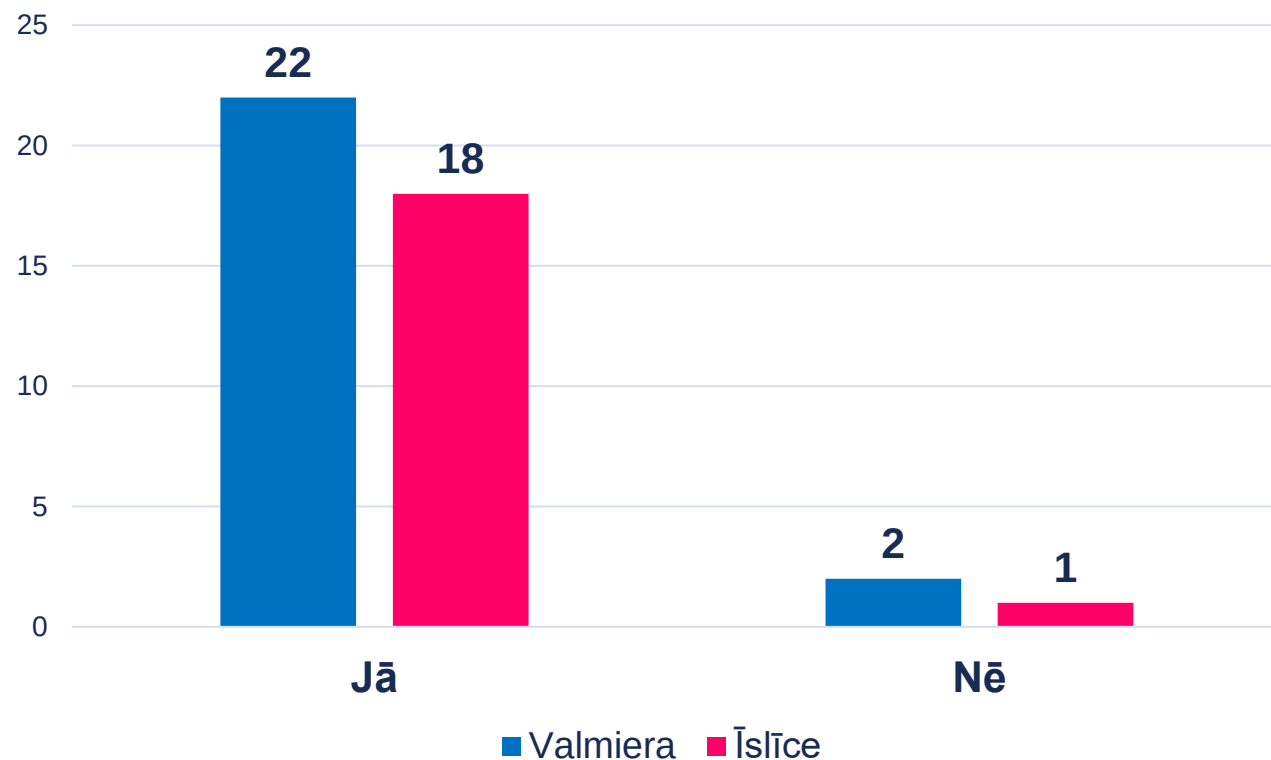
2021.gadā no 109 skolas vecuma bērniem tikai viens nav bijis sekmīgs.

Interesu izglītībā iesaistīti 78% SOS bērnu ciematu bērnu.

Bērnu līdzdalības nodrošināšana

11.1. Bērniem un jauniešiem tiek nodrošināti iespējas, lai viņi varētu piedalīties lēmumu pieņemšanas procesos, kas ietekmē viņu dzīvi.

* 2021.gada SOS BC bērnu aptauja

* Es jūtu, ka mans viedoklis tiek uzklauts un pietiekoši ņemts vērā

SOS BCA atbalsts
jauniešiem pēc pilngadības
sasniegšanas -

iespēja turpināt aprūpi, daļēji
patstāvīgā dzīvē:

- emocionāls,
- sociāls,
- finansiāls atbalsts.

Prasība beigt aprūpi 18 gadu
vecumā ir diskriminējoša.

Kādā vecumā, pēc Tavām domām, jauniešis ir gatavs uzsākt pilnībā patstāvīgu dzīvi? Kāpēc?

*“Manuprāt jauniešis ir gatavs pilnīgi uzsākt patstāvīgu dzīvi **pēc 21, 22 gadu vecuma**. Tad, kad jau ir **iegūta izglītība** un ir nostājies uz savām kājām. Tas ir apsveicami, ka SOS ciemats palīdz ar jauniešu telpām, jo mums daudziem **nav vecāku, nav ģimeņu, kur pēc pilngadības atgriezties**. Manuprāt ir laba vieta, kur šādas lietas var darīt.”*

*“Es domāju, ka jauniešis ir gatavs uzsākt pilnībā patstāvīgu dzīvi tikai kādos 24 gados, jo daudzi vēl neapzinās kā ir dzīvot patstāvīgi, ka viss pašam ir jānodrošina sev, jāiet strādāt un jāsāk pašam pelnīt naudu un jāmaksā rēķini. Ciematā ir iespēja jau dzīvot patstāvīgi 18 gados, kur pašam ir **jādomā, kā viņš sevi uzturēs**, tā ir lieliska **iespēja sagatavoties** patstāvīgai dzīvei, tā ir iespēja jauniešiem, kuri studē, tā ir iespēja iemācīties taupīt naudu, iemācīties gatavot ēst vai mazgāt drēbes.”*

“Nav konkrēta vecuma, kad jauniešis ir gatavs uzsākt pilngadīgu dzīvi, tas ir atkarīgs no katra jaunieša paša sajūtām. It īpaši ja jauniešis vēl mācās, atbalsts ir nepieciešams.”

SOS BC jauniešu aprūpes programma paredz atbalstu jauniešim pēc 18 gadu sasniegšanas, atbilstoši viņa vajadzībām un motivācijai.

Kādu atbalstu Tev bija svarīgi saņemt pēc 18 gadu sasniegšanas?

“Man bija svarīgi saņemt kādu finansējuma atbalstu no savas bāriņtiesas, lai varētu iegādāties traukus, ēdienu, mazgāšanas pulveri drēbēm, tādu starta atbalstu līdz apjēdzu, ka sāku dzīvot patstāvīgi. Protams, ka arī morālu atbalstu no jauniešu speciālistes, lai būtu pie kā vērsties pēc palīdzības, padoma.”

“Man pēc 18 gadu vecuma bija svarīgi, ka ir kāds cilvēks, kas palīdz ar dokumentiem, visu nokārtot, var aprunāties”

“Atbalsts bija ar to, ka mani neizmeta uz ielas, man piedāvāja vietu, kur dzīvot, kamēr pabeidzu mācīties. Tiek piesaistīti privātskolotāji, palīdzēja ar papīriem, iesniegumu sarakstīšanu sociālam dienestam. Palīdz iziet cauri visiem līkločiem, jo ir ļoti liela birokrātija tieši jauniešiem pēc aprūpes. Sadzīves iemaņu palīdzība - gatavot ēst, rūpēties un iekārtot savu māju. Pastiprina visas iemaņas apgūt labāk un vēl vairāk, dzīvojot jauniešu telpās. Tas ir ļoti palīdzošs.”

Bērnu un jauniešu emocionālā attīstība

Bērnu (%) ar psihiskās veselības traucējumiem, kas saistīts ar traumu*

Alternatīvajā aprūpē	46,6%
Sociālā riska ģimenēs	14,6%
Kopumā populācijā	8,5%

7.1. Tiek atbalstīta bērnu un jauniešu emocionālā attīstība un apmierinātas viņu psihiskās veselības vajadzības.

Biežākas diagnozes: uzvedības problēmas, depresija, trauksme.

Piesaistes traucējumi?

Eiropas reģionā visvairāk izteikts UDHS: BC aprūpē bērniem – UDHS 28%, sabiedrībā kopumā – 12%.

- Problēma – trūkst partneru, kas izprot traumu (psihologi, psihiatri, narkologi, aprūpes darbinieki).

*Starptautiskās SOS Bērnu ciematu federācijas dati, 2019.

Bērnu drošība, emocionālās un sociālās vajadzības– izaicinājumi SOS aprūpē un sistēmā

- Vardarbības riski
- Nepietiekoša izpratne par bērnu kompleksās traumas izpausmēm.
- Metožu trūkums bērnu agresīvas uzvedības ierobežošanai.
- Terapeitisko programmu trūkums valstī, nav iespējas norobežot bērnu no destruktīvas vides.
- Ārstēšanas un sociālās rehabilitācija pakalpojumu neesamība bērniem ar smagām atkarības problēmām. *Esošie pakalpojumi tiek aizvērti, nevis pilnveidoti.*
- Aprūpes personu bailes no nosodījuma, nedrošība, atbalsta trūkums.
- Vainojoša attieksme no uzraugošajām institūcijām, «nežēlīgais optimisms» - aprūpes persona vai organizācija kļūst par grēkāzi resursu un pakalpojumu trūkuma dēļ sociālo pakalpojumu un veselības aprūpes sistēmā.

Ko mēs darīsim?

- Turpināsim ieklausīties bērnos, lai uzlabotu mūsu aprūpes kvalitāti (līdzdalība)
- Turpināsim nodrošināt SOS ģimeņu aprūpi, aprūpi mazo grupu mājās (pusaudžu un jauniešu māja), atbalstu pilngadīgajiem jauniešiem
- Veidosim vairāk integrētās SOS ģimenes
- Pilnveidosim un ieviesīsim SOS aprūpes kvalitātes sistēmu
- Strādāsim pie pierādījumos balstītu terapeitisko un disciplinēšanas metožu ieviešanas aprūpē. Veicināsim zināšanu par traumas ietekmi ieviešanu praksē
- Turpināsim investēt savos darbiniekos, it īpaši SOS mammās un auklēs, sociālajos darbiniekos, ieguldīsim darbinieku labbūtībā
- Strādāsim, lai uzlabotu komandas sadarbību

Kādi uzlabojumi nepieciešami sistēmā?

- Vienotu, skaidru aprūpes kvalitātes standartu izveide visām alternatīvās aprūpes formām.
- «Vienas valodas» -kopīgas, atbilstošas terminoloģijas lietošana – *jo vārdi ir svarīgi!*
- Aprūpes darbinieku nodrošināšana ar pierādījumos balstītām metodēm, terapeitiskām programmām, piemēram, agresīvas uzvedības mazināšanai.
- Ārstniecības un rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšana bērniem ar smagas atkarības problēmām.
- Psihiskās veselības pakalpojumu pieejamības un kvalitātes uzlabošana (narkologa, psihiatra, psihologa, psihoterapeita pakalpojumi u.c.).
- Izpratnes veicināšana par traumas ietekmi visā sistēmā (tiesību aizsardzības sistēmā, skolās, policijā, u.c.).
- Veicināt bērnu līdzdalību lēmumu pieņemšanā.
- Komandas darbs: savstarpējā uzticēšanās, otra kompetences cienīšana, cieņpilna sadarbību viena mērķa – bērna vajadzībām atbilstošu aprūpes risinājumu nodrošināšanā.
- Objektīva attieksme sarežģītu situāciju izskatīšanā.

Traumas pedagoģija

01

Izpratne
Katrai bērna uzvedībai ir labs iemesls

02

Pieņemšana
«*Tu esi labs tāds, kāds esi*»

03

Līdzdalība
«*Es tev ticu un neprasu darīt to, ko tu nevari izdarīt*»

04

Transparence
katram ir tiesības atklāti redzēt struktūru un varas hierarhiju

05

Prieks
«*Daudz prieka var panest daudz raīžu*»

Turpinām ceļu!

Paldies par
uzmanību!

